

OD 1972 R.

BRZESKI GRYF

WWW.GRYF.BRZESKO.PL

BIULETYN

NR 89

GRUDZIEŃ

2025

*Z okazji Świąt Bożego Narodzenia życzymy Państwu pięknych,
pełnych ciepła dni spędzonych w gronie najbliższych,
w niepowtarzalnej atmosferze świątecznej.
Niech Nowy Rok przyniesie wszystkim dużo zdrowia, radości
i spokoju na każdy nadchodzący dzień.*

*Za zarząd
Mieczysław Mietła*

Brzesko sprzed 40 lat na fotografiach Janusza Głucha.

W archiwum fotografii Pana Janusza Głucha, członka Brzeskiego Towarzystwa GRYF znajdują się setki zdjęć z uwiecznionymi przeszło 40 lat temu ulicami miasta Brzeska – dom po domu, kamienica po kamienicy. Zastanawiamy się w tej chwili, w jakiej postaci zdjęcia te udostępnić mieszkańcom Brzeska. Czy będzie to wystawa, czy może album pamiątkowy. Czy na wystawie (w albumie) konfrontować historyczne zdjęcie z takim z dnia dzisiejszego? Będziemy wdzięczni za Państwa sugestie w tej sprawie. Na fotografiach uwiecznione są zabudowania m.in. ulic Kościuszki, Głowackiego, Mickiewicza. Poniżej parę przykładów zdjęć z tego zbioru.

ul. Głowackiego 45

ul. Kościuszki 58

(nieistniejąca obecnie Restauracja „Krakowianka”)

ul. Kościuszki 62 – nieistniejące obecnie Kino „Bałtyk”.

11 listopada 2025 r. – Święto Niepodległości

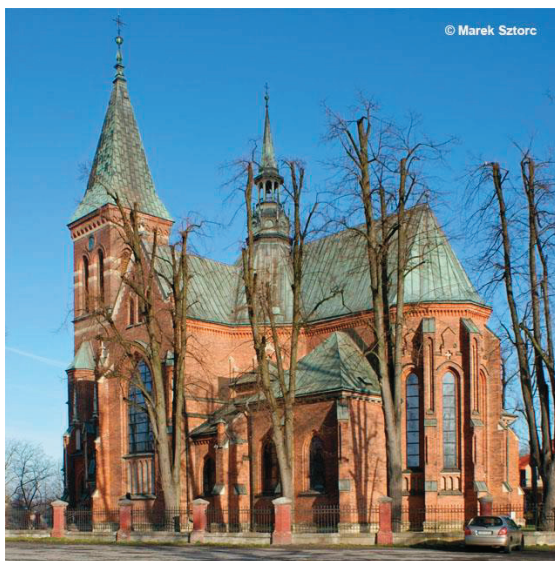
Punktem kulminacyjnym tegorocznych obchodów Święta Niepodległości były uroczystości w dniu 11 listopada. Z parkingu przed budynkiem Urzędu Miasta o godz. 9.30 wyruszyła kolumna złożona z pocztów sztandarowych i delegacji niemal wszystkich instytucji, stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy, do kościoła pw. NMP Matki Kościoła i św. Jakuba Apostoła, gdzie została odprawiona o godz. 10.00 Msza święta w intencji Ojczyzny. Po nabożeństwie uczestnicy udali się przed Pomnik Nieznanego Żołnierza, aby złożyć wiązanki kwiatów, oddając hołd bohaterom walk o niepodległość Polski.

Zabytki Ziemi Brzeskiej wg Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce¹

JADOWNIKI PODGÓRNE

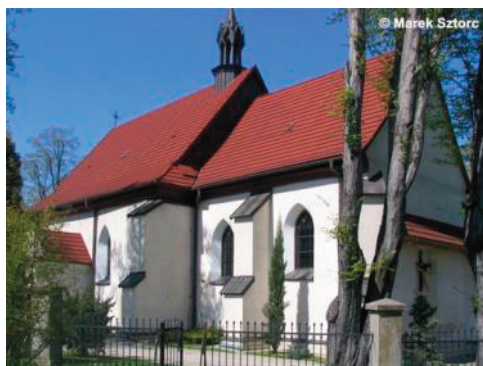
Kościół parafialny pw. św. Prokopa. Murowany z 1910 r., dawniej drewniany z 1465 r. Trzy ołtarze z początku XIX w. Stalle trójsiedzeniowe, z zapieckami ozdobionymi maswerkami z XV w. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, oparty o czeski typ Madonny Dudlebskiej (nazywamy w Polsce piekarskim), na tle kotary z aniołami, z XV w.

¹W kolejnych numerach Biuletynu Gryf prezentować będziemy Zabytki Ziemi Brzeskiej, jakie znalazły się Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce, tomie I *Województwo Krakowskie* pod redakcją doc. dr Jerzego Szablowskiego, zeszyte 3 *Powiat Brzeski* opracowanym przez Józefa E. Dutkiewicza. Katalog ten wydany był na początku lat 50. XX wieku przez Biuro Inwentaryzacji Zabytków Ministerstwa Kultury. Powiat Brzeski w roku 1951 obejmował nieco inny (większy) obszar niż ten w dniu dzisiejszym, ale prezentować będziemy tu wszystkie wymienione w tym katalogu zabytki. Większość zdjęć prezentowanych w tym rozdziale jest autorstwa Pana Marka Sztorca, który udzielił zgody na ich publikację w naszym Biuletynie.

JASIEŃ

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NP Marii. Wzmiankowany w latach 1325-1327. Obecny, wzniesiony przez Spytka z Melsztyna w 1436 r. Orientowany. Murowany. Prezbiterium dwuprzęsłowe, zamknięte ścianą prostą, sklepienie krzyżowo z żebrami; wsporniki o dekoracji architektonicznej; na zworniku herb Leliwa. Szersza nawa prostokątna, nakryta sufitem. Tęcza ostrołukowa, nad nią krucyfik z 1-wszej połowy XV w. Okna ostrołukowe; w zamurowanym oknie od wschodu łaska i maswerk.

We wschodnim murze prezbiterium, na zewnątrz nisza gotycka z krucyfiksem barokowym. Drzwi południowe z okuciem, gotyckie. Ołtarzyki boczne z polichromowanymi herbami, barokowe. Chrzcielnica kamienna, barokowa (uszkodzona), na podstawie z płyty nagrobnej. Lawaterz marmurowy, ujęty w ramę barokową, z herbem i inicjałami. Płyta nagrobna Otfińskich, kamienna, z niszczącym napisem, z 1672 r. Obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej i portret proboszcza z XIX w. Puszka rokokowa. Ornat z pasów polskich. Dwa ornaty z tkanin z XVIII w. Dwie dalmatyki z tkanin z XVIII w.

JURKÓW

Kaplica pw. Podwyższenia św. Krzyża z XVIII w. Orientowana. Drewniana, konstrukcji zrębowej. Prostokątna, zakończona wielobocznie, z przedsionkiem prostokątnym na całej szerokości frontu. Wewnątrz strop. Szczyt i ściany szalowane w XIX w.

Wieżyczka na sygnaturkę pseudogotycka. Ołtarzyk główny barokowy z XVII w. z obrazem Chrystusa upadającego pod krzyżem z XVI w. i dwoma skrzydłami dwustronnie malowanymi: św. Katarzyna i św. Biskup, u których stóp fundatorowie: duchowny i rycerz herbu Gryf, na odwrociu: Chrystus Bolesny i Matka Boska Bolesna, z połowy XV w. Dwa ołtarzyki boczne barokowe z XVIII w. Posąжки świętych z XVIII w. Lichtarze drewniane, renesansowe.

Kapliczka - Na trzech słupkach dach trójspadowy, pod nim drewniany posąg św. Jana Nepomucena z XVIII w.

LUSŁAWICE

W XVI w. siedlisko arian, którzy mieli tu swą akademię i drukarnię, sprowadzoną przez Achacego Taszyckiego w 1570 r. Tu przebywał i umarł w 1604 r. Faustyn Socyn.

Dwór. Zbudowany na początku XIX w., klasycystyczny. Murowany. Parterowy. Prostokątny, dwutraktowy, z ryzalitem trójosiowym od ogrodu i portykiem czterokolumnowym od zajazdu. Na węższych bokach również ryzality. Wewnątrz plafon z dekoracją stiukową.

źródło: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-252703>

Lamus. Wg tradycji, dawny zbór ariański z XVII w. Murowany. Kwadratowy. Piętrowy, sklepiony na parterze kolebkowo z lunetami. Dach namiotowy. Kondygnacje oddzielone na zewnątrz gzymsem barokowym.

źródło: <https://mostthemost.pl/nasz-zabytek-malopolskie-2023/luslawice-lamus-na-terenie-dworu-elzbiety-i-krzysztofa-pendereckich/>

Płyta z grobu Faustyna Socyna. Kamienna, prostokątna, z zatartym napisem włoskim, odtworzonym na nowej (1936 r.) oprawie architektonicznej.

źródło: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-252910>

ONI TWORZYLI HISTORIĘ ZIEMI BRZESKIEJ

Stanisław KRUPSKI

(13.03.1898 - 25.03.1988)

Urodzony 13 marca 1898 roku w Zakliczynie nad Dunajcem z małżeństwa Wiktorii z Lewandowskich i Jędrzeja Krupskiego. Był trzecim z siedmiorga dzieci (4 synów i 3 córki). Najstarszy brat Józef był legionistą, zmarł w rodzinnym domu, po powrocie z wojska z powodu galopujących suchot i pochowany został w Zakliczynie. Stanisław uczęszczał do szkoły podstawowej w Zakliczynie (vis a vis rodzinnego domu), a następnie do gimnazjum w Tarnowie.

Z ostatniej klasy gimnazjum, pod koniec lipca 1914 r. zaciągnął się jako ochotnik do armii austriackiej. Na froncie dostał się do niewoli włoskiej; przebywał w obozie jenieckim pod Turynem.

Stanisław Krupski (w mundurze hallerczyka, 1918 r.)

Traumatyczne wspomnienia z czasów służby w artylerii i niewoli odcisnęły na nim piętno na całe życie tak, że nawet w opowieściach rzadko i niechętnie wspominał ten etap swojego życia.

Dekretem prezydenta Francji zwolniony został z obozu jenieckiego w czerwcu 1917 r. Zaciągnął się do formującej się we Francji Armii Polskiej (Błękitnej Armii Józefa Hallera). Z armią tą walczy w artylerii u boku Francuzów w okopach Szampanii i Wogezów. Został tu poważnie ranny wybuchem granatu w nogę.

Stanisław Krupski (w mundurze WP, 1920 r.)

Wraz z żołnierzami Błękitnej Armii wrócił w 1919 r. do Polski, gdzie wziął udział w działaniach wojennych na terenach wschodnich (walki o Galicję Wschodnią i Wołyń). Walczył też w wojnie polsko-bolszewickiej, biorąc udział m.in. w Bitwie Warszawskiej. W październiku 1920 r. rozpoczęła się demobilizacja – w lutym 1921 r. ochotnicy i poborowi urodzeni w roku 1898 zostali bezterminowo urlopowani.

Stanisław Krupski (po prawej) –(augustowskie, 1930 r.)

Po odzyskaniu niepodległości został przeszkolony w zakresie oświatowym i wysłany przez rządową komisję na wschodnie rubieże Polski (augustowskie, rozlewiska rzeki Biebrzy) w celu zakładania szkół ludowych. Działalność ta zajęła mu cały okres międzywojenny.

W późnych latach 30. przeniósł się bliżej rodziny i prowadził szkołę podstawową w Targowisku, gdzie zastał go wybuch II wojny światowej.

W tym czasie poznał koleżankę swojej siostrzenicy, Antoninę Przetacznik, absolwentkę szkoły pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny). W tym czasie była ona guwernantką w majątku w Janowicach, a następnie w Dukli, zaś po ucieczce właścicieli majątku w czasie walk na tym terenie, prowadziła tajne nauczanie w Mokrzykach koło Brzeska. Pobrali się w 1942 roku. Małżonkowie przenieśli się do Gdowa – tutaj Stanisław prowadził szkołę podstawową, a Antonina na różnych kursach (gotowania, szycia) przygotowywała młode dziewczyny do dalszego życia.

Stanisław Krupski (1943 r.)

W Gdowie, w lipcu 1943 roku przyszła na świat córka Anna Wiktoria. Koszmar przeżyć wojennych nie pozwolił parze pozostać w Gdowie na dłużej i w 1946 roku przenieśli się do Starego Wiśnicza, gdzie Stanisław został kierownikiem 7 klasowej szkoły podstawowej. Tutaj urodził się syn – Stanisław Antoni. Jako kierownik Stanisław włączał się w różne inicjatywy służące biednym, znękanym wojną

ludziom – były to inicjatywy kulturalne, takie jak organizowanie przedstawień i jasełek ale też organizowanie elektryfikacji miejscowości oraz kursy dla analfabetów. W 1948 roku UJ otworzył nabór na studia stomatologiczne, na które zdawała i dostała się Antonina, natomiast Stanisław został w Wiśniczu sam z dwójką małych dzieci, gospodarką i pracą zawodową. Po ukończeniu studiów medycznych, Antonina została nakazem pracy skierowana do Brzeska, jako pierwszy w pełni wykształcony po wojnie dentysta. Rodzina przeniosła się tutaj, gdzie w 1955 roku Stanisław objął po Stanisławie Dodzie, kierownictwo Szkoły Podstawowej nr 1 (męskiej).

Od lewej siedzą: Stanisław Krupski, Helena Sołtys i Maria Kamińska (1959 r.)

W okresie kierowania przez Stanisława Krupskiego Szkołą Podstawową w Brzesku, podjął i zrealizował nowatorską w tym czasie i znaczącą inicjatywę, jaką było wprowadzenie nauczania koedukacyjnego. W 1957 roku, celem próby, przyjął do klasy siódmej (ostatniej wówczas klasy podstawówki) kilka uczennic ze „szkoły żeńskiej”. Po usilnym, systematycznym i niezmordowanym załatwianiu formalności, począwszy od ZNP, poprzez Inspektorat Oświaty i do władz powiatowych, formalna koedukacja rozpoczęła się w roku szkolnym 1959/1960. Od września 1959 r. nie było więc szkoły

męskiej oraz żeńskiej, tylko dwie powszechne szkoły podstawowe – Szkoła Podstawowa Nr 1 i Szkoła Podstawowa Nr 2.

Nie wszyscy wiedzą, że powstanie i oddanie w 1964 r. do użytku dla młodzieży szkolnej obu szkół Sali Gimnastycznej (służącej zresztą do dnia dzisiejszego), to wynik wieloletnich starań, a wręcz obsesji Stanisława Krupskiego. Dla ówczesnych władz, budowa Sali Gimnastycznej była niepotrzebnym wydatkiem i *fanaberią Krupskiego*. Cieszył się wielkim poważaniem grona pedagogicznego, jak też szacunkiem i sympatią uczniów. To dla tych ostatnich prowadził koła zainteresowań – pracownię techniczną oraz kółko modelarskie, z którego pochodziły pierwsze latające zdalnie sterowane modele. To dla swojej szkoły rozpoczął starania o budowę prawdziwej sali gimnastycznej i pomimo ciężkich czasów, braku środków finansowych i materiałów budowlanych, doprowadził projekt do końca. Po przejściu na emeryturę pozostał w kontakcie z ukochaną młodzieżą jako nauczyciel geografii i prac ręcznych w szkole nr 3 w Brzesku. Przez przeszło 50 lat pozostawał na kierowniczych stanowiskach w szkolnictwie podstawowym. W swojej pracy zawsze kierował się umiłowaniem ojczyzny, a nie chęcią własnego zysku. Pomimo licznych nacisków nigdy nie wstąpił do PZPR.

Za swoją pracę w oświacie Stanisław Krupski został dwukrotnie odznaczony - za działalność społeczną Odznaką 1000-lecia, a po przeszło 30 latach „wyróżniającej się pracy pedagogicznej” na wniosek Zarządu Głównego ZNP, otrzymał nadany mu przez Radę Państwa Krzyż Polonia Restituta – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Zmarł 25 marca 1988 roku w wieku 90 lat, ciesząc się wnukami – Weroniką i Andrzejkiem. Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Brzesku.

(Na podstawie artykułu Weroniki Śliwiak, wnuczki Stanisława Krupskiego, który ukazał się w BIM nr 10 (223) w listopadzie 2011 r., uzupełnionych informacjami Anny Krupskiej-Śliwiak, córki Stanisława Krupskiego).

Redakcja Biuletynu GRYF: Mieczysław Mietła i Jerzy Ożegalski

Oprawa graficzna Biuletynu GRYF: Mateusz Zięba

Zachęcamy do odwiedzenia naszej strony internetowej www.gryf.brzesko.pl

Znajdziecie tam Państwo m.in. galerie zdjęć związane z tekstami zamieszczonymi w Biuletynie